

BAĞIMSIZLIK DEVİRİMCİSİ

“Katıksız bir başkaldırcı olarak Atatürk”

CEYHUN ATUF KANSU

telgrāfhane
yayınları

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
DEVLETİ YENİLEŞTİREN	7
DEVRİMCİLİK	15
<i>KİREÇ</i>	16
<i>GENÇLİĞE İNANÇ</i>	23
<i>DEVİRİM DENGECİSİ</i>	29
<i>MUSTAFA KEMAL'İN ALFABESİ</i>	36
<i>HALK UYANIŞI VE DEVİRİM</i>	49
<i>TOPLUMCU AŞAMADA MUSTAFA KEMAL</i>	55
<i>ATATÜRK VE EYLEM</i>	66
<i>GEREKÇE</i>	81
BAĞIMSIZLIK	89
<i>SİLAH VE ÜZÜM</i>	90
<i>"BAĞIMSIZLIK BENİM KARAKTERİMDİR"</i>	97
<i>BAĞIMSIZLIĞA İNANÇ</i>	101
UYGARLIK	105
<i>ÖZGÜRLÜĞE İNANÇ</i>	106
<i>KURTULUŞ SAVAŞI İNSANCILIKTIR</i>	110
<i>UYGARLIKTA İNANÇ</i>	115
<i>ATATÜRK EĞİTİMİ</i>	120
<i>BARIŞ BAHÇIVANI</i>	126
<i>ATATÜRK VE VAN ÜNİVERSİTESİ</i>	130

YAŞAMA SEVİNCİ	135
ULUSAL HÜMANİZMA	139
KURTULUŞ.....	143
KURTULUŞ SAVAŞLARININ BABASI	144
ALAGÖZ KÖYÜ	151
HALK SAVAŞÇISI	162
MUSTAFA KEMAL'İN ÇIKRIĞI.....	167
1920 TARİHİ	171
ULUSLAŞMA	189
DÜNYA DEVRİMLERİ VE TÜRK DEVRİMİ	190
TÜRK TARİHİ	194
NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE.....	198
ULUSAL ONUR.....	203
ULUSLAR BAHÇESİ ÇAĞDAŞ DÜNYA.....	208
HALKÇILIK.....	213
CUMHURİYET'İN DÖKÜMÜ	214
KONUŞAN ÖNDER	223
DEVLET BİLGESİ	227
DEVİRİM DOĞRULTUSU	231
HALKI KATMAK	237
ATATÜRK VE DEMOKRASİ	245
HALK ÖNDERİ ATATÜRK	251
GELECEĞE ÇAĞRI	261

ÖNSÖZ

2019 yılı, Ceyhun Atuf Kansu'nun 100. doğum yıldönümü. Aynı zamanda, Mustafa Kemal Atatürk'ün tüm ezilen, sömürülen uluslara örnek olmuş Ulusal Kurtuluş Savaşı'nı başlatmasının da 100. yılı.

Bu örtüşme, bağımsızlık ülküsünün ve Cumhuriyet devrimlerinin izcisi olmayı bilinçle içselleştirmiş Ceyhun Atuf Kansu ailesine ayrı bir sorumluluk veriyordu.

Ceyhun Atuf Kansu; tüm ömrünü, tanıklık ettiği o kurtuluşun ardından gelen coşkulu Cumhuriyet devrimini; şiirleri, yazıları ve kitaplarıyla, içtenlikle sevdiği halkına anlatmaya, aktarmaya adanmıştı.

Bu işlevini Anadolu'nun her yanında yayımlanan dergilere, gazetelere yapıtlar göndererek gerçekleştirmiş olan Ceyhun Atuf Kansu'nun bize kalıt bıraktığı çok değerli kütüphanesindeki yazılarını yeniden gözden geçirerek derlemek bizim için kutsal bir ödevdi.

Kitaplaşmamış nice şiiri, düzyazısı, incelemesi, araştırması ve hatta öyküsünü okurla buluşturmaya karar verdik.

Elinizdeki kitap, sayısı bini aşan yayımlanmış, ancak kitaplaşmamış yazılarından küçük bir seçkidir ve "Ceyhun Atuf Kansu 100 yaşında" başlığı ile 2019 yılının tümünde

gerçekleştireceğimiz etkinlikler ve yayımlanacak yayınlardan yalnızca biri ve ilkidir.

Bu konuda bize yakın ilgi gösteren Telgrafhane Yayınları'nın sahibi, iyi insan Taylan Özbay'a, emektar dostlarımız Mehmet Coşkun'a ve Uğur Sivişoğlu'na teşekkürü bir borç biliriz.

*Ceyhun Atuf Kansu'nun
çocukları ve torunları adına
Işık Kansu*

DEVLETİ YENİLEŞTİREN

Devletin en basit tanımı, bir ulusun ya da uluslar topluluğunun bir yönetim gücü ve ortak yasalar çevresinde örgütlenmesidir. Atatürk'ün neyi yenileştirdiğini anlamak için bu tanımdan yola çıkacağız. Atatürk'ün yıktığı devlet Osmanlı Devleti, kurduğu devlet Türkiye Cumhuriyeti'dir. İlk önce Atatürk'ün bir devrimci olarak, eski devlette neye başkaldırdığına bir bakalım. Atatürk, bağımsızlığını yitirmiş bir devlete başkaldırıyor. En başta, bir ulusu kurtarmak, bağımsızlığa kavuşturmak için yola çıkıyor. Eski devletle ilk anlaşmazlığı buradadır: Eski devlet bağımsızlıktan vererek yaşamak istiyor, Atatürk ise bağımsızlığı vermeye yanaşmıyor, "ya bağımsızlık ya ölüm" diyor. Osmanlı Devleti ise "bağımlı olarak yaşamak" istiyor. İkinci olarak, Atatürk, ulus anlayışında Osmanlı Devleti'ne karşıdır. Ufala ufala imparatorluk, milliyetçilik akımlarıyla ulusal parçalarını yitirmiştir. Geri kalan ve kendi özü, kendi ana kaynağı olan Türklüğü ise hâlâ Osmanlılık kavramı içinde görmektedir. Birinci Dünya Savaşı'ndan bitik çıkan imparatorluk, ana ulus kaynağına dayanmamakta, üstelik ana vatani parça parça vermekte, satmaktadır. Atatürk tam katıksız milliyetçi bir başkaldırıcı, bir devrimcidir. İstanbul bir monarşinin, Ankara bir ulusun kurtuluşu peşindedir. İstanbul ve Ankara-Anadolu demek daha güzel

düşüyor. Bu alanda iki kılıç gibi çatışmaktadırlar. İstanbul, “buyruklarını dinlemediği, halkı başkaldırmaya yönelttiği, yabancı devletlerle tam da anlaşma ortamı hazırlanmışken işleri bozduğu, o büyük devletleri ürküttüğü” için bir paşasını “asi” ilan ediyor. Ankara ise, “ulusun sesini duymadığı, ulusun haklarını korumadığı, savunmadığı, ulusu satacak kadar küçüldüğü, düştüğü” için, İstanbul’u tanımıyor: Yasa dışı, halk dışı ilan ediyor. İlk bakışta Osmanlı Devleti’nin temelini çürüdüğü-devleti devlet yapan ulusla bağlantısını, ana kaynakla ilintisini yitirdiği; buna karşılık Anadolu’da, yeni bir Türk Devleti’nin, ana kaynakla bağ kurarak, temellerini halkla tazeleyerek, ulusu kurtarmak için örgütlendiği görülüyor. Yeni devletin iki ana temeli: Türk ulusu ve bağımsızlık oluyor. Atatürk, ulusla bağını yitirmiş bir devlete başkaldırmıştır. Devletin temelini yenileyerek işe başlamıştır, taze halk kanıyla, ulusla. Yeni Türk Devleti’nin temeli, bir uluslar karmaşası, ne idiği belirsiz bir Osmanlılık, Ortaçağ karanlığında bir ümmet değil; yorgun, yoksul, ama bütün gizli olanaklarıyla Anadolu’da yaşayan Türk ulusudur. Atatürk, devletin temellerini ulus kavramıyla, ulus gerçeğiyle yenileştirmiştir.

Devletin ikinci temeli yönetim gücüdür. Başkaldırıcı, devrimci Atatürk’ün Osmanlı Devleti’ne karşı en kesin çıkışı da buradadır. Osmanlı Devleti’nin yönetim gücünün nitelikleri nelerdir? Dinsel bir padişahlık. Başta halife-padişah. Babadan oğullara geçen ilkel bir devlet başkanlığı. Padişahın kişiliğine bağlı ve çoğu zaman dinsel yönetim gücünün etkisinde kalan yarı işler, yarı işlemez bir Kanun-ı Esasî, bir Meb’usan Meclisi. Bir oligarşinin eline geçmiş meşrutiyet denemesi. Padişaha ve devlete, yasalardan çok, kapıkulluğu ile bağlanmış, çürümüş, halktan kopmuş bir bürokrasi. Yasaları ve toplum düzenini, dinsel yasalarla, kurallarla oranlayan, denetleyen bir şeyhü-

lislamlık. Geri bir tarım üretimi düzenine, toprak derebeyliğine dayanan, yönetim gücünü etkileyen, tarihsel anlamını, tarihsel çağını yitirmiş bozuk düzen bir taşra derebeyliği-Osmanlı Anadolu'su derebeylik düzeni, tarihsel toplumsal koşulların bir sonucudur ve son hâli tımar düzeninin bozulmuş bir şeklidir. Atatürk, bu düzenin, bu yönetimin karşısına, yanına bu derebeyliği, ordularına, halkı ve devrim kurmayına da meşrutiyet aydınlarını ve subaylarını -başta hiçbiri de cumhuriyetçi değil- alarak çıkmıştır. Taşra beyleriyle yeni devletin yasallığını, Anadolu halkıyla zaferi, devrim kurmayı ile de yeni devletin yapısını ve savaş gücünü sağlamıştır. Osmanlı Devleti ve onun yaslandığı sömürgeci ortaklarıyla meydanlarda savaş vermiş, bu güçleri halk ordularıyla yenmiş, sıra eski devleti tam yıkmaya gelmiştir. Taşra beylerinin hiç olmazsa büyük çoğunluğu, Kurtuluş Savaşı'nın imparatorluk toplumsal-siyasal-ekonomik düzeninin kurtulması, sürdürülmesi uğruna yapıldığı sanısındadır. Atatürk, kesin zaferinden sonra, halktan gelme ordusuna ve çoğu subaylar ve meşrutiyet aydınları olan devrim kurmayına dayanarak bu sefer, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, imparatorluk düzeninin temelini kuran derebeyliğin ve din adamlarının karşısına çıkmıştır: Saltanatı yıkmıştır, dinsel devleti yıkmıştır, halifeliği kaldırmıştır ve bir gün, din adamlarıyla, derebeylik temsilcilerinin karşısında, gene ordunun özü olan halka ve devrimci aydın güce dayanarak Cumhuriyet'i ilan etmiştir. Derebeyliği ve din adamları takımının yer yer direnişleri olmuştur. Ama önemli olan şudur: Halk savaşmıştır, meydanlarda savaşı kazanmıştır. Hak onundur. Atatürk, devletin temelini halkın hakkı üzerine oturtmuştur. Bu sırada, derebeylik ve din adamları takımı karşı çıkamazdı: Atatürk, meydanlarda savaşı kazanmıştı ve kaynağı halk olan Türkiye

Büyük Meclisi ordularının başkomutanıdır. Ağırılık ve söz Mustafa Kemal'de ve halktadır. Mustafa Kemal, halkın zafelerini halk adına değerlendirmiştir. Atatürk böylece, halka ve zaferine dayanarak eski devletin siyasal temelini yenilemiştir, değiştirmiştir. Yeni devletin siyasal temeli ulusal egemenliğe dayanan Cumhuriyet'tir. Cumhuriyet'in nitelikleri de apaçık belirtmiştir: Yeni Türk Devleti, Türk ulusunun egemenliğine dayanan laik bir halk devletidir. Eski devletin çürümüş temellerini atıp, Atatürk'ün koyduğu bu iki temel taşı, yenileşen devletin en önemli iki niteliğidir: laik devlet ilkesi, halk devleti ilkesi. Bu iki temel taşı, Osmanlı Devleti'nin çürümüş temellerinde yatan ortaçağlı iki kuruma karşıdır: Bu kurumlardan biri dinin ve din adamlarının, toplumunun ve devletin her kesimine yön vermelerini sağlayan "dinsel yönetim", ikincisi halkı siyasal, toplumsal, ekonomik baskılar altında tutan Osmanlı derebeylik düzeni ve onun Anadolu'ya yansıyan bölümü: Taşra toprak beylikleri. Atatürk, Cumhuriyet'in bu iki temel taşından birini, laik devlet ilkesini, apaçık, gözü pek bir ustalıkla din yönetimine son vererek toplumun temelini yerleştirmiştir. Cumhuriyet'in ikinci temel taşı, halk devleti ilkesi, her şeyden önce; gerçekleşmek için halkın toplumsal gerilikten, ekonomik baskılardan ve geri üretim düzeninden kurtulmasına bağlı idi. Bu ilke, Osmanlı ortaçağının artığı olan geri toprak beyliği düzeninin değiştirilmesine sıkı sıkıya bağlı idi. Bu, devletin siyasal, ekonomik, toplumsal temellerinin tam yenileştirilmesi demektir. Burada devrim, doğrudan doğruya değil, aracı bir yol seçmiştir. Devrimin aracı şudur: Toplumda birtakım değişiklikler yapmak, birtakım yasalarla bu değişiklikleri uygulamak, aydınlar yolu ile bu çabaları halka sindirmek ve bu değişikliklerin toplumda yankısını beklemek. Böylece bu değişiklikler -ki hepsine birden Atatürk

Devrimleri diyoruz- Osmanlılıktan kalma birtakım kurum ve artıkları da değiştirecekti. Ne var ki bir ara direnir gibi olup, sonradan Atatürk'ün karşısında tutunamayan derebeylik artıkları ve din adamları takımı, bu yasalarla, bu değişmelerle, bu devrimlerle sinmiş ama işe halktan başlanmadığı için, bu güçler zamanla halkla devrim arasına girmiştir. Bu durum, Cumhuriyet'in gelişme gücünü, devrimlerin yayılma hızını, halkın uyanmasını bir hayli yavaşlatmıştır. Ama ne olursa olsun, Atatürk bu arada, devletin temellerini de yenileştirmiş durumdaydı. Devlet ve toplum bu temel üzerinde gelişecekti artık. Bu yenileştirme bir bakıma, o kadar güçlü olmuştur ki bütün karşı koymalara, karşı deneylere, bütün çabalara, halktan görünüp halk adına yapılan devrim düşmanlıklarına rağmen, bu iki ilke, laik devlet ilkesi ile halk devleti ilkesi yıkılamamış, genç ve devrimci kuşakların bağlandığı, sarıldığı iki ana ilke hâline gelmiştir. Bu ilkeler, ulusal devlet ilkesiyle birlikte yarınki Türkiye'nin temel taşlarını örmekte ve özlendirinde geleceğin gücünü de taşımaktadırlar.

Devletin basit tanımına göre üçüncü temel, ortak yasalardır. Osmanlı Devleti'nin çürümüş, bozulmuş temellerinde arandığı zaman bulunabilecek "ortak yasa" nedir? Ortak yasa, padişaha halkın tam boyun eğmesi, töreler; gelenekler ve dinsel kaynaklardan, din adamlarının çıkardığı, yasalastırdığı kurallar ve buyruklardır. Tam bir ortaçağ devleti! Tanzimat'la birlikte, Türkiye'de Anayasa denemeleri olmuştur. Bu Anayasalar tam bir açıklıkla halife-padişahın gücünü sınırlayan ve ortaçağ dinsel düzenini toplum ve devlet düzeninden çekip çıkararak yasalar değildir. Osmanlı çağı Anayasaları, hele halk Anayasaları hiç değildir. Halk nasıl yönetilecektir? Halk nasıl yaşayacaktır! Halk nasıl gelişecektir! Bilen beri gelsin. Yeni Türk Devleti, işe bir halk Anayasası

ile başlamıştır. Halk, halk egemenliği ilkesine göre yönetilecektir. Halk, çağın isteklerine, çağın koşullarına göre yaşayacaktır. Halk, bağımsızlık içinde ve çağdaş uygarlık yönünde gelişecektir. Kurtuluş Savaşı'nın ilk Anayasası gelişerek bir devrim Anayasası hâlini almış, Atatürk İlkeleri dediğimiz ve yeni devletin çağdaş temellerini kuran ulusal bağımsızlık, cumhuriyetçilik, laiklik, halkçılık, milliyetçilik, devrimcilik, devletçilik gibi ana siyasal-toplumsal-ekonomik kaldıraçları devletin temel yapısının altına koymuştur.

Böylece adım adım, ilk önce bir ulus bireyi, sonra kongre başkanı, sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, sonra ulusal halk ordularının başkomutanı ve sonra ilk Cumhurbaşkanı olarak Atatürk, devletin temellerini yenileye yenileye "laik ve çağdaş Türkiye Cumhuriyeti"ni gelecek kuşakların ustalığına, uyanıklığına, emeklerine bırakmıştır. Devleti yenileştirirken Atatürk'ün ele aldığı ana temel taşları "ulusal, laik, halk devleti" kavramları bugün için de Türkiye'de tazeliğini, diriliğini saklamaktadır. Osmanlı Devleti'nden kalan ve devletin temellerini kemiren birtakım alışkanlıklar, birtakım gelenekler, birtakım bağlar, birtakım engeller ve her şeyden önce geri bir ekonomik-toplumsal yapı, bugün için de Türkiye'nin ana sorunlarını şekillendirmektedir. Atatürk'ün yaptığı, yapamadığı işler vardır. Yenileştirdiği, yenileştiremediği kurumlar vardır. Ama Atatürk, devletin temeli olan insanda, insan anlayışında değiştirmeye, yenileştirmeye çalıştığı, uğraştığı, genç kuşaklara aşılıyarak yolunu açtığı bir alan daha vardır ki bu, uygarlık alanı idi. Atatürk devletin insan yapısını, bu değişikliklerle, uygarlık değişikliği, uygarlık yeniliği, kafa yeniliği ile etkilemek istiyordu. Bu yenilikle Atatürk, gelecek kuşakların gerektiler devletin temellerini yenileyeceklerini, tazeleyeceklerini biliyordu. Durgun, gelenekçi, boş inanççı ortaçağ doğu